

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ

BOLOGNA SÜRECİ UYGULANIRKEN DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

I.GENEL BİLGİ

Avrupa Yükseköğretim Alanı'nı oluşturmak ve bu kapsamda Avrupa boyutunda yükseköğretim kurumlarının yeniden yapılanması ve yükseköğretimde şeffaflık, hareketlilik ve akademik derecelerin tanınmasını sağlamak için 1999'da Avrupa'daki 29 ülke tarafından başlatılan ve Mayıs 2001'de Türkiye'nin de dâhil olduğu **Bologna Süreci (Bologna Process)** kapsamında, yükseköğretim kurumlarının, verdiği eğitim-öğretim programlarını:

- iş yükü (workload),
- düzey (level),
- öğrenme çıktıları (learning outcomes) ve
- yetkinliklere (competencies) dayalı bir yeterlikler çerçevesinde tanımlamaları karara bağlanmıştır.

Buna göre, Üniversitelerin sırasıyla:

1. Bölüm misyon ve vizyonları çerçevesinde, dış ve iç paydaşların görüşü dikkate alınarak bölümün nasıl bir mezun profili amaçlandığı gösteren **Program (Bölüm) Tanımları'nı yapmaları,**
2. Bölümün/Programın amaçlarına ulaşabilmek için mezunların ne tür yeterliklere (qualifications) sahip olmaları gerektiğinin açıklandığı **Program Çıktılarını(Program Yeterlikleri) hazırlamaları,**
3. Belirlenen program yeterliklerine ulaşmak için hangi derslerin verilmesi gerektiğini belirlemek için **Öğretim Planlarının (Bölüm) Gözden Geçirilmesi ve Gerekliyse Öğretim Planlarının Yeniden Oluşturulması,**
4. Planlarda yer alacak her bir ders için "Ders Tanıtım ve Uygulama Bilgileri" hazırlanarak her bir ders için "Öğrenme Çıktıları/ **Ders Çıktılarını hazırlamaları,**
5. **Ders Çıktılarının, Program Yeterlikleri ile eşleştirilerek her bir derse ait Öğrenme Çıktıları'nın Program Çıktıları'ndan hangisi/lerini sağladığını tespit etmek üzere. Programlarda yer alan dersler ile Program Yeterliklerinin ilişkisinin belirlenmesi,**
6. Ders çıktıları program yeterlikleri ile karşılaştırmak için dereceleme(Gözlem, değerlendirme ve güncelleme süreçleri) sistemi oluşturmak suretiyle **Program Kalite Güvence Sistemi kurmaları** beklenmektedir.

II. PROGRAMLARIN EĞİTİM AMAÇLARI VE YETERLİKLERİN BELİRLENMESİ

1. PROGRAM (BÖLÜM) TANIMLARI

- ✓ Bölüm misyon ve vizyonları çerçevesinde, dış ve iç paydaşların görüşü dikkate alınarak bölümün nasıl bir mezun profili amaçlandığı belirlenmesi. Eğitim amaçları, bir programın eğitsel misyonunu nasıl planlamayı sağladığını ve paydaşlarının gereksinimlerini nasıl karşılayacağını bildiren **açık, genel ifadelerdir**. Programın eğitim amaçları, mezunların bir programı bitirmelerini takiben sahip olmaları beklenen bilgi, beceri ve yetkinlikleri tanımlayan ifadelerdir.
- ✓ Bölüm başkanları, öğretim elemanları, dış ve iç paydaşların aktif olarak yer aldığı geniş katılımlı toplantılarla belirlenecektir.

Dış Paydaşlar:

- Mezunlar
- İşverenler, Ege Bölgesindeki İşadamları (özellikle öğrencilerimizin staj yaptığı şirketler),
- Mütevelli Heyet/İzmir Ticaret Odası Temsilcileri,
- İlgili Meslek Odaları ve Dernekleri
- İlgili Kamu Kurumları
- Varsa ilgili Sivil Toplum Kuruluşları

İç Paydaşlar:

- Öğretim Üye ve Öğretim Elemanları,
- Fakülte-Bölüm Personeli veya Öğrenci İşleri Müdürlüğü Personeli,
- Öğrenciler

2. PROGRAM YETERLİKLERİ NASIL HAZIRLANIR?

Bölümün/Programın amaçlarına ulaşabilmek için programdan beklenen “program yeterlikleri”nin belirlenmesi gerekmektedir. Bölüm/program mezunlarının ne tür yeterliklere (qualifications) sahip olması gerektiği, “mezun neleri bilir, ne tür becerileri kazanır, neleri yapabilir, vb.” soruları yanıtlanarak belirlenecektir.

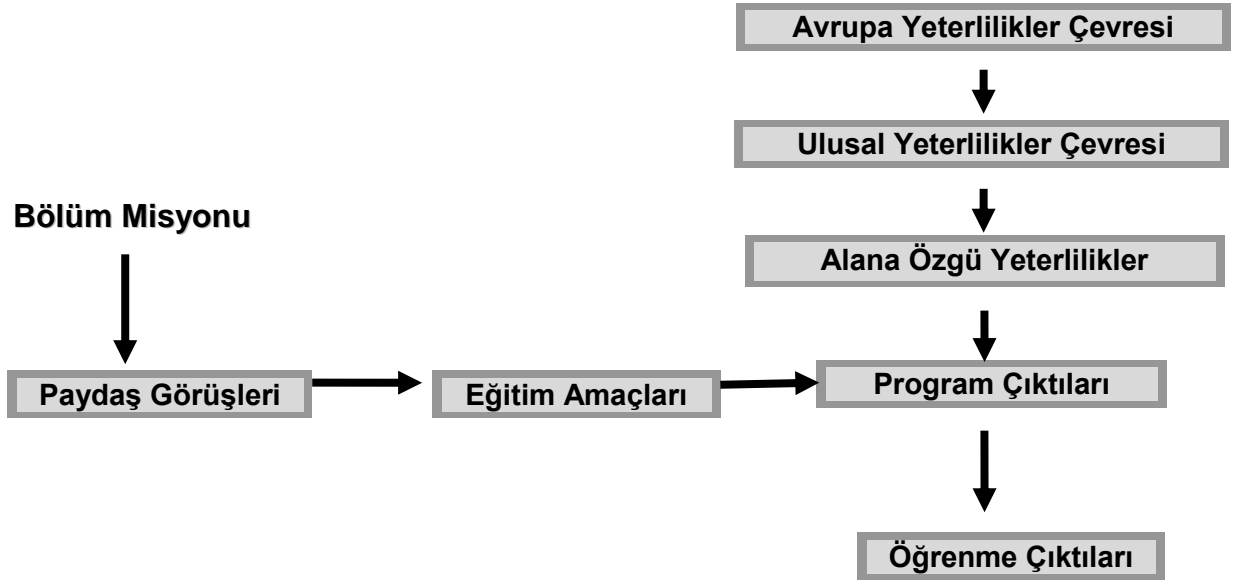
- ✓ **Program yeterlikleri**; öğrencilerin programdan mezun oluncaya kadar kazanmaları **hedeflenen** bilgi, beceri ve yetkinlikleri tanımlayan ifadelerdir. Öğrencinin mezun olduğunda neyi bilmesinin ve neyi yapabilmesinin beklendiği program yeterlikleri ile açıklanır.
- ✓ Bölümler, YÖK tarafından belirlenen “Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi”ni ve “Alana Özgü Yeterlilikleri” dikkate alarak kendi program yeterliklerini belirlerler.

Bu aşamada;

- 1) Öncelikle, programın bulunduğu kademeye uygun yeterlikleri/çıktıları inceleme altına alınız. Bunun için YÖK tarafından hazırlanan Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi ve yine YÖK tarafından başlatılan bazı alanlar için tamamlanan (Mühendislik) “Alana Özgü Yeterlilikleri” incelenmelidir.
- 2) Ulusal yeterlikler genel olarak yazılmıştır. Pek çok madde “alanında” gibi genel ifadelerle başlamaktadır. Programınıza ilişkin özelleştirme yapılmalıdır. Güncellenen programın ulusal yeterlikler haricinde

- içermesi gereken yeterlik ve sektörel yeterlik olup olmadığını değerlendiriniz.
- 3) Yeni bir tablo yaparak, bu tabloda gerekli özelleştirmeleri yapınız. Örneğin; “alanında” kelimesi yerine “Makine Mühendisliğinde” gibi özelleştirmeleri yapınız.
 - 4) Eklenmesi gereken başka yeterlik varsa, bunlara da yeni numara vererek ekleyiniz. Eklenecek maddelerin özel uygulamalara ilişkin değil de, genel kavramsal olarak farklı konularda olması gerektiğine dikkat ediniz.
 - 5) Programın sağlaması gereken özel sektörel yeterlikler varsa, planlayacağınız bu yeterliklere de yeni numaralar verip ekleyerek, güncelleme yaptığınız programın yeterlikler tablosunu tamamlayınız.
 - 6) Program **Yeterlik sayısının genel olarak 10-13 arasında** kalmasına özen gösteriniz.

PROGRAM YETERLİKLERİNİN OLUŞTURULMASI

III. DERS PLANLARININ HAZIRLANMASI

Bir ders planında sırasıyla dersin amacı, hedefi ve öğrenme çıktıları belirtilmelidir. **Dersin amaç ve hedefleri; öğrenme** sürecinde öğrencinin öğrenme çıktılarına dayalı öğreneceklerini ölçülebilir biçimde ifade eden geniş ve genel beyandır.

Amaç: Genellikle öğretenin bakış açısından dersin genel içeriğini ve yönünü belirtmek üzere **1-2 cümleyle** yazılır.

Hedef: Öğretme niyetinin özel bir ifadesidir ve öğretenin bir derste veya öğrenme bloğunda işleyeceği alanlardan bir tanesini gösterir.

Öğrenme Çıktıları, öğrenim sürecinin tamamlanmasından sonra başarılı olmuş bir öğrencinin,

- Ne bileceğini
- Ne anlayabileceğini
- Ne yapabileceğini

ifade eden yetkinliklerdir. İfadeler öğretim elemanının derste yapacaklarını değil öğrencinin ders sonunda sergileyeceği performansı içermelidir; öğretmenin amacından ziyade öğrenenin başarısı ile ilgilidir. Performans ifadeleri olabildiğince ölçülebilir ve gözlenebilir olmalıdır.

Öğrenme çıktılarının en önemli yararı öğrencinin **neyi öğrenmesi gerektiği** ve **öğrendiği şeyi nasıl uygulayacağı** konusunda net ifadeler sunmasıdır. Bu nedenle de öğrenme çıktıları *hedeflerden* daha belirgin ifadeleri içerir ve kolay bir şekilde hazırlanabilir.

Öğrenme çıktıları yazılırken 5 ayrı aşama dikkate alınmalıdır:

- 1) Öğrencinin neyi yapabilir olmasını istiyorsunuz ? (çıktılar = kazanımlar) - Bu soru ile öğrenme çıktısı geliştirilir.
Örnek: Öğrenci ilgi alanına giren bir konuda gerekli bilgiyi edinmek üzere ilgili kaynakları tanımlayabilir ve onları değerlendirebilir.
- 2) Bu kazanımları sağlamak için öğrenci neyi bilmek zorundadır ? (ders müfredatı)
- 3) Öğrenmeyi sağlamak için hangi aktiviteler kullanılacak ? (pedagojik yöntemler)
- 4) Öğrenci kazanımları sağladığını (öğrendiğini) nasıl gösterecek ? (Ölçme)
- 5) Öğrencinin öğrenmeyi başardığını nasıl bileceğim ? (değerlendirme)

Öğrenme Çıktıları Nasıl Hazırlanır?

- 1) Bir ders ya da modül için yaklaşık 5-8 tane olmalıdır.
- 2) Her bir öğrenme çıktısı bir eylem içermeli, herkes için anlaşılır olmalıdır. "Bu dersin sonunda öğrenci; ...ebilecektir (tanımlayabilecektir, inceleyebilecektir, karşılaştırabilecektir)" tarzında ifadeler kullanılmalıdır. Kullanılan fiilin beklenen öğrenme seviyesini karşıladığından emin olunmalıdır.
- 3) Çıktıların gözlenebilir ve ölçülebilir olduğundan emin olunmalıdır.
- 4) Eğer hedef uzun süreli ise (meslek yaşantısına kadar uzanacaksa) belirtilmelidir
- 5) Dersin seviyesine uygun olmalıdır (Lisans- lisansüstü vb.)
- 6) Her bir kazanım için tek bir fiil kullanılmalıdır.
- 7) **Bilmek, anlamak, öğrenmek, aşına olmak, maruz kalmak, haberdar olmak** gibi belirsiz terimlerden kaçının. Bu terimler öğrenme kazanımlarından ziyade öğretme amaçlarına yöneliktir.
- 8) Öğrenme çıktıları **gözlemlenebilir, ölçülebilir ve değerlendirilebilir** olmalıdır.
- 9) Öğrenme çıktıları yazılırken, kazanımların gerçekleştirileceği zaman çizelgesini göz önünde tutun.
- 10) Öğrenme çıktılarının mevcut olan kaynaklar ve zaman içerisinde tamamlanmasının mümkün olup olmayacağına dikkat edin. Çıktıları yazarken bunları nasıl değerlendireceğinizi düşünün.
- 11) Bir dersin öğrenme çıktıları çok geniş hazırlanırsa bunları etkili bir şekilde değerlendirmek zor olacaktır. Öğrenme çıktıları çok sınırlı yazılır ise bu kez öğrenme çıktıları listesi oldukça uzun ve detaylı olabilir. Uygun sayıda kazanım yazıldığından emin olunmalı (her konu için üçten fazla olmayacak şekilde)
- 12) Öğrenme çıktılarının son halini vermeden önce, çalışma arkadaşlarınıza ve eski öğrencilerinize, yazdığınız öğrenme çıktıları hakkında görüşlerini sorun.

Yukarıdaki bilgiler, YÖK tarafından hazırlanan "Yeterliklere Dayalı Öğrenme Çıktılarının/Kazanımlarının Oluşturulması" başlıklı sunuştan alınmıştır.

Özetle:

1. Program (Bölüm) Tanımları

Bölüm misyon ve vizyonları çerçevesinde, dış ve iç paydaşların görüşü dikkate alınarak bölümün nasıl bir mezun profili amaçlandığı belirlenir.

Program Yeterlikleri

Bölümün/Programın amaçlarına ulaşabilmek için programdan beklenen “program yeterlikleri”nin belirlenmesi gerekmektedir. Bölüm/program mezunlarının ne tür yeterliklere (qualifications) sahip olması gerektiği, “mezun neleri bilir, ne tür becerileri kazanır, neleri yapabilir, vb.” soruları yanıtlanarak belirlenecektir.

Ders Planları

- ✓ Programdaki her bir ders için “ÖÇ-Öğrenme Çıktıları” belirlenir. Bu çalışmada her bir ders için “Ders Tanıtım ve Uygulama Bilgileri” hazırlanır. Dersin amacı, içeriği(kısa tanımı), ders planı, değerlendirme ölçütleri, ders kaynakları belirlenir. İş yükü(AKTS) tablosu hazırlanır ve dersin öğretim çıktılarının program yeterliklerine katkı düzeyi açıklanır. Öğretim elemanının tahmini olarak hazırladığı iş yükü öğrencilere de sorularak elde edilen sonuçlar karşılaştırılır.
- ✓ Dersin ilgili öğretim elemanı tarafından yapılır. Üniversitede ortak verilen dersler, servis dersleri ilgili öğretim elemanları tarafından birlikte hazırlanır.

Ders Çıktılarının Program Yeterlikleri ile Eşleştirilmesi

Her bir derse ait ÖÇ(öğrenme çıktıları)’nın Program Yeterliklerinde hangisi/lerini sağladığı(veya hangileri ile eşleştiği) tespit edilir. **Programlarda yer alan dersler ile Program Yeterliklerinin ilişkisi belirlenirken kural bir dersin en az bir PY’ne katkıda bulunmasıdır. Ancak hepsine katkıda bulunması beklenemez. Özellikle seçmeli derslerin katkısı zorunlu bir derse oranla daha sınırlı olmalıdır.**